

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"БАНКІВСЬКА СИСТЕМА"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи.
Протокол № 17 від 25.06.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач Ю. Є. Холодна

Робоча програма навчальної дисципліни "Банківська система Р 58 ма" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси та кредит" усіх форм навчання : [Електронне видання] / уклад. Ю. Є. Холодна. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 61 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних, лабораторних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси та кредит" усіх форм навчання.

Вступ

На сучасному етапі розвитку економіки розгляд банківських операцій проводять у двох основних площинах. По-перше – це зовнішнє оточення банку, яке становлять теперішні та потенційні клієнти банку, політика конкурентів – інших банків та небанківських установ, а також закони та нормативні обмеження, що накладаються на банківську діяльність національним банком. Сучасна банківська справа є однією з найбільш регульованих галузей бізнесу в цілому. По-друге – на рівні банку, що розглядають як окрему установу. Аналіз тут зосереджують на якості проведення банківських операцій, розвитку банківських технологій, управління персоналом.

Формування й успішне функціонування банківської системи України, входження вітчизняних фінансово-кредитних інститутів у міжнародний бізнес значною мірою залежить від кваліфікації та знань банківських працівників.

Навчальна дисципліна "Банківська система" є нормативною навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "бакалавр" напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" для всіх форм навчання.

Програму навчальної дисципліни розроблено відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра. Враховано рекомендації щодо компетентнісно-орієнтованого підходу до навчального процесу.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни "Банківська система" є самостійна робота студентів з економічною літературою, нормативними актами та статистичними довідниками.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Базова	Базова
Змістових модулів – 2	Напрямок підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит"	Рік підготовки	
		3-й	5-й
		Семестр	
		3-й	9-й
		Лекції	
		34 год	20 год
Загальна кількість годин – 180		Практичні, семінарські	
		22 год	20 год
		Лабораторні	
		18 год	–
	Самостійна робота		
	106 год	200 год	
	у тому числі ІНДЗ		
	-	–	
	Вид контролю		
	екзамен	екзамен	
	2 год	2 год	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 6	Освітній ступінь ступінь: бакалавр		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 59 %;

для заочної форми навчання – 15 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою цієї навчальної дисципліни є теоретичне та практичне ознайомлення студентів з основними елементами банківської системи,

операціями банку, особливостями роботи центрального банку як головної складової банківської системи.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

охарактеризувати діяльність банківських установ в Україні;

з'ясувати сутність та основні напрями аналізу фінансових результатів діяльності банку;

узагальнити та охарактеризувати методологічні підходи до рейтингової оцінки банку;

дослідити кредитно-інвестиційний портфель банку;

оцінити ризики банківської діяльності.

"Банківська система" – навчальна дисципліна, що вивчає інструментарій економічного обґрунтування й прийняття господарських рішень з урахуванням мінливості зовнішнього середовища.

Об'єктом навчальної дисципліни є банківська система та процеси, що впливають на різні аспекти її функціонування.

Предметом навчальної дисципліни є : структура цієї системи в межах як вітчизняного, так і світового досвіду механізму здійснення основних операцій банку, робота з мінімізації банківських ризиків.

Вивчення цієї навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: "Фінанси", "Гроші і кредит", "Грошово-кредитні системи зарубіжних країн", "Валютне регулювання", "Аналіз банківської діяльності". У свою чергу, знання з цієї дисципліни забезпечує успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як: "Проектне фінансування", "Безпека банківської діяльності", "Кредитний менеджмент", "Віртуальний банк", а також виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

особливості виникнення та етапи розвитку банківської системи;

сутність комерційного банку, мету та завдання банківської діяльності в сучасних умовах перехідної економіки;

механізм роботи центрального банку, функції операції та впровадження інструментів грошово-кредитного регулювання;

економічну характеристику елементів банківських систем розвинутих країн;

порядок створення та використання фондів і резервів комерційних банків;

сутність активних операцій комерційних банків;

порядок здійснення пасивних операцій банків;

особливості кредитно-інвестиційної діяльності банку;

види ризиків банківської діяльності та засоби їхньої мінімізації;

особливості банківського регулювання та антимонопольну політику держави;

показники фінансової стійкості комерційного банку;

ВМІТИ:

спираючись на наявні потреби банку в фінансових ресурсах, визначати оптимальні обсяги та структуру залучених коштів, розраховувати питому вагу окремих видів зобов'язань у загальній структурі пасивів;

враховуючи обов'язкові нормативи ліквідності, структурувати активи відповідно до структури зобов'язань, розраховувати питому вагу окремих видів активів, визначати оптимальні співвідношення між робочими та валовими активами;

спираючись на методику оцінки кредитоспроможності та на внутрішні нормативи, розраховувати показники фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, прибутковості активів та капіталу, чистого обігового капіталу, визначати cash-flow позичальника;

виходячи з наявних потреб клієнтів довірителів, розміщувати кошти в найбільш привабливі, з точки зору рівня прибутковості та ризику, напрями;

використовуючи систему кореспондентських рахунків та спираючись на наявну технічну базу, відкривати та виконувати акредитиви, інкасо, здійснювати платежі за відкритими рахунками, формувати платіжні документи за міжнародними стандартами (ISO), проводити розрахунки в системі SWIFT, CHIPS.

У процесі викладання навчальної дисципліни основну увагу приділяють оволодінню студентами професійними **компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

**Професійні компетентності, які отримують студенти
після вивчення навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
ОСО ГКП* 1	Визначати специфіку грошово-кредитних відносин в банківській системі на трансформаційному етапі розвитку економіки	Проводити аналіз та контролювати елементи банківської системи
		Розміщати кошти в найбільш привабливі проекти
		Визначати та оцінювати кредитоспроможність позичальника
		Здатність структурувати інструменти грошово-кредитної політики до макроекономічних показників економіки
ЗС з ФКУ** 2	Здійснювати співпрацю з фінансово-кредитними установами	Розраховувати показники фінансової стійкості, платоспроможності та прибутковості банку
		Здійснювати аналіз показників роботи банку
		Формувати спеціальні резервні фонди
		Здійснювати оцінювання рівня ризику банку
		Здійснювати фінансовий моніторинг роботи банку
		Визначати нагляд за дотриманням банківського законодавства

* Обґрунтування специфіки організації грошово-кредитної політики

** Здатність до співпраці з фінансово-кредитними установами

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Структурні компоненти банківської системи

Тема 1. Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції

1.1. Еволюція банківської діяльності.

Історія розвитку банківської справи. Походження терміну "банк". Чотири основних етапи зародження та розвитку банківської діяльності.

1.2. Сутність банківської системи та її інституціональна структура.

Сутність банківської діяльності. Причини формування банківської системи як особливої структури. Функції банківської системи. Загальні та специфічні риси банківської системи. Структура банківської системи. Базові банківські операції.

1.3. Особливості побудови банківських систем у різних країнах.

Створення центральних банків різних країн. Моделі взаємовідносин і взаємозв'язків між центральними банками та існуючими гілками влади.

Центральні банки пройшли стадії розвитку центральних банків. Становлення та розвиток банківських систем США, Німеччини та Японії. Побудова та етапи розвитку банківської системи України.

1.4. Роль банківської системи в економічному розвитку країни.

Взаємозв'язок фінансової і банківської системи держави.

Роль банківської системи як складової економічної інфраструктури. Наслідки банкрутства банків в економічній системі. Зміст діяльності банківської системи України.

Тема 2. Банки другого рівня як ключова складова банківської системи

2.1. Організація діяльності та управління банком.

Види банківських операцій. Класифікація банків за різними ознаками. Структура управління банком. Органи управління банком.

2.2. Банки на ринку банківських послуг.

Порядок формування статутного фонду банку. Основні вимоги до створення та реєстрації банківської установи. Перелік документів для отримання банком ліцензії.

2.3. Формування ресурсної бази банку.

Джерела формування ресурсної бази банку. Поняття ресурсів комерційного банку. Структура банківського капіталу. Поняття регулятивного капіталу та його складові. Види позичених та залучених ресурсів банку, їхня характеристика.

2.4. Основи організації розрахунків.

Готівкові та безготівкові грошові розрахунки. Порядок відкриття та ведення комерційними банками рахунків у національній та іноземній валютах. Види рахунків. Принципи організації безготівкових розрахунків.

Способи безготівкових розрахунків. Форми розрахунків. Види розрахункових документів та їхня характеристика.

2.5. Особливості кредитно-інвестиційних операцій банків.

Поняття "кредит". Основи надання, використання і повернення кредитів банку. Форми банківського кредиту. Поняття "кредитні операції". Класифікація кредитів. Кредитний процес, його етапи. Підрозділи, що забезпечують кредитний процес банку. Поняття кредитно-інвестиційного портфеля банку та інвестицій. Класифікація операцій банків з цінними паперами. Відмінні риси інвестиційних операцій банків порівняно з позичковими.

2.6. Специфіка операцій банків в іноземній валюті.

Поняття валютного обігу та валютних операцій. Суб'єкти та об'єкти валютних відносин. Класифікація валютних операцій. Сутність та характеристика валютних операцій банків. Порядок здійснення розрахунків за експортно-імпортними операціями. Основні форми міжнародних розрахунків.

Тема 3. Центральний банк як перший рівень банківської системи

3.1. Статус та основні функції центрального банку. Структура Національного банку України.

Виникнення та розвиток центральних банків. Фактори оцінювання рівня незалежності центрального банку. Політична та економічна незалежність центрального банку. Система й органи управління НБУ. Функції органів управління НБУ.

3.2. Операції центрального банку.

Завдання і функції центральних банків. Операції центральних банків. Характеристика основних операцій центральних банків.

3.3. Грошово-кредитна політика, механізм та інструменти її реалізації.

Поняття та класифікація видів грошово-кредитної політики. Зміст і цілі грошово-кредитної політики. Класифікація та характеристика інструментів грошово-кредитної політики. Місце і роль грошово-кредитної політики в загальнодержавній політиці. Взаємозв'язок між окремими цілями та інструментами грошово-кредитної політики.

3.4. Валютна політика.

Поняття валютної політики. Довгострокова та короткострокова валютна політика. Складові валютної політики. Валютне регулювання

та валютний контроль. Основні види та напрями валютного регулювання та контролю. Валютна позиція банку, її види.

Змістовий модуль 2

Функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин

Тема 4. Стабільність банківської системи

4.1. Ризик у банківській діяльності.

Поняття банківського ризику. Причини виникнення ризиків у банківській діяльності. Класифікація банківських ризиків. Зміст банківських ризиків за класифікацією НБУ.

4.2. Стабільність банківської системи та системний ризик.

Поняття фінансової стабільності банку. Проблеми та загрози фінансовій стабільності банків. Внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на фінансову стабільність банків. Їхня характеристика. Рейтингова система CAMELS. Поняття фінансової кризи, її причини. Системний ризик банківської діяльності.

4.3. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банку.

Поняття та зміст ризик-менеджменту банку. Принципи банківського управління ризиками. Елементи і підсистеми системи управління ризиками банку. Етапи процесу управління ризиками банку. Допустимий і критичний ризик загрози діяльності банку.

4.4. Антикризове управління банківською системою.

Поняття "антикризове управління банком". Класифікація цілей антикризового управління банком. Етапи стратегічного антикризового управління банком. Основні положення антикризового управління банком. Види антикризового управління банком. Типи стратегій антикризового управління банком.

Тема 5. Банківська система в умовах глобалізації

5.1. Створення та особливості функціонування міжбанківських об'єднань.

Фінансова глобалізація, її наслідки в банківській сфері. Структуризація інтеграційних процесів у фінансовій сфері. Зміст та форми

фінансової інтеграції на мікро-, макро- та мегарівні. Фактори стимулювання розвитку глобалізації банківської сфери. Міжбанківські об'єднання, їхня класифікація та характеристика.

5.2. Сфери міжнародного банківського бізнесу.

Міжнародна банківська справа. Характеристика міжнародного банківського бізнесу. Типи сучасних міжнародних банків. Форми організації міжнародного банківського бізнесу. Міжнародні банківські послуги, їхня характеристика.

5.3. Діяльність банків у міжнародних фінансових центрах.

Міжнародний фінансовий ринок, його функції. Міжнародні фінансові центри. Позичування України на світових ринках. Офшорні банківські зони, причини їхнього виникнення. Дислокації офшорних зон, їхні типи.

5.4. Іноземний капітал у банківській системі.

Переваги та недоліки присутності іноземного капіталу в економіці країни. Основні негативні наслідки присутності іноземного капіталу на українському ринку банківських послуг. Показники оцінювання участі іноземних інвесторів у роботі банківської системи.

5.5. Взаємодія національної банківської системи з міжнародними фінансовими організаціями.

Розвиток міжнародної діяльності національної банківської системи. Напрями співпраці України з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку. Основні результати роботи Національного банку в сфері міжнародної діяльності. Міжнародна діяльність Національного банку України в контексті європейської інтеграції.

Тема 6. Державне регулювання банківської системи

6.1. Регулювання діяльності банків. Антимонопольне регулювання.

Поняття "банківський нагляд", "банківське регулювання" та "банківський контроль". Методи банківського регулювання. Методи банківського нагляду. Форми регулювання банківської діяльності.

6.2. Банківський нагляд: завдання та принципи діяльності.

Принципи банківського нагляду. Органи здійснення державного контролю за діяльністю банків. Форми банківського контролю. Заходи

впливу Національного банку України щодо діяльності сучасних банків. Програма фінансового оздоровлення банку.

6.3. Фінансовий моніторинг.

Система фінансового моніторингу банку, його рівні. Внутрішні аудиторські перевірки. Зовнішні аудиторські перевірки. Паспорт нагляду банку.

6.4. Міжнародні стандарти банківської діяльності.

Основні принципи банківського нагляду. Діяльність Базельського комітету з нагляду за діяльністю банків. Принципи Базельського комітету щодо ефективного нагляду за банківською діяльністю та їхній зміст.

6.5. Розвиток банківського регулювання на наднаціональному рівні.

Наглядова діяльність Національного банку України. Рівні системи банківського нагляду, їхня характеристика. Зміст наглядових функцій Національного банку.

6.6. Соціальна відповідальність банківського сектору.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Джерела поповнення Фонду. Динаміка зміни розміру суми відшкодування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Розмір гарантованої суми відшкодування у різних країнах.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі						у тому числі						
		лекційні	практичні	лабораторні	проведення підсумкового контролю	виконання ІНДЗ	само- стійна робота	усього	лекційні	практичні	лабораторні	проведення підсумкового контролю	виконання ІНДЗ	само- стійна робота
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Змістовий модуль 1. Структурні компоненти банківської системи														
<i>Тема 1. Теоретичні засади організації банківської системи</i>	18	4	2	2	-	-	10	24	2	2	-	-	-	20
<i>Тема 2. Банки другого рівня як ключова складова банківської системи</i>	34	8	6	4	-	-	16	50	4	2	-	-	-	44
<i>Тема 3. Центральний банк як перший рівень банківської системи</i>	28	4	4	2	-	-	18	26	2	4	-	-	-	20
Разом за змістовим модулем 1	80	16	12	8	-	-	44	100	8	8	-	-	-	84
Змістовий модуль 2. Функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин														
<i>Тема 4. Стабільність банківської системи</i>	32	6	2	4	-	-	20	46	4	2	-	-	-	40
<i>Тема 5. Банківська система в умовах глобалізації</i>	26	4	6	4	-	-	12	46	4	2	-	-	-	40
<i>Тема 6. Державне регулювання банківської системи</i>	22	8	2	2	-	-	10	48	4	8	-	-	-	36
Разом за змістовим модулем 2	80	18	10	10	-	-	42	140	12	12	-	-	-	116
<i>Підготовка до екзамену</i>	16	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
<i>Передекзаменаційні консультації</i>	2	-	-	-	2	-	-	10	-	-	-	10	-	-
<i>Екзамен</i>	2	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	2	-	-
Усього годин за модулем	180	34	22	18	4	102	252	20	20	-	12	200		

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їхні виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляють у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховують у процесі накопичення підсумкових балів з цієї навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Структурні компоненти банківської системи			
<i>Тема 1.</i> Теоретичні засади організації банківської системи	<i>Тема семінарського заняття "Еволюція банківської діяльності":</i> 1. Необхідність виникнення банківської справи. 2. Особливості сучасного розвитку банків в Україні 3. Основні функції банківської системи. 4. Роль банків у системі економічних відносин. 5. Проблеми та перспективи для банків в Україні	2	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]

1	2	3	4
Тема 2. Банки другого рівня як ключова складова банківської системи	Тема семінарського заняття "Організація діяльності та управління банком": 1. Сучасні послуги та операції банків. 2. Дослідження механізмів створення та реєстрації вітчизняних банків. 3. Взаємозв'язок структурних підрозділів банку з головними операціями. 4. Перспективні операції банків	2	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
Тема 3. Центральний банк як перший рівень банківської системи	Тема семінарського заняття "Статус та основні функції центрального банку": 1. Світовий досвід роботи центральних банків. 2. Порівняння структури управління банку комерційного та центрального. 3. Функції та операції центральних банків. 4. Структура активів та пасивів балансу НБУ	2	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
Змістовий модуль 2. Функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин			
Тема 4. Стабільність банківської системи	Тема семінарського заняття "Стабільність банківської системи та системний ризик": 1. Сутність та класифікація банківських ризиків. 2. Організація системи ризик менеджменту у банку. 3. Антикризове управління банківською системою. 4. Системний ризик банку	2	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
Тема 6. Державне регулювання банківської системи	Тема семінарського заняття "Взаємодія національної банківської системи і міжнародних фінансових організацій": 1. Регулювання діяльності банків. 2. Антимонопольне регулювання банків з боку держави. 3. Банківський нагляд. 4. Захист презентацій з питань самостійної роботи	2	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
Усього годин		10	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформу-

льованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їхнім обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва теми	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Структурні компоненти банківської системи			
<i>Тема 1.</i> Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції	1. Обговорення питання: особливості виникнення банківської діяльності. 2. Обговорення питання: визначення, цілі і напрями вітчизняної банківської системи. 3. Обговорення питання: функції сучасних банків. 4. Обговорення питання: проблеми та перспективи розвитку вітчизняної банківської системи. 5. Обговорення питання: порівняльна характеристика одно- та дворівневої банківських систем на прикладах різних країн. 6. Підбиття підсумків обговорення навчальних питань та закінчення заняття	2	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
<i>Тема 2.</i> Банки другого рівня як ключова складова банківської системи	1. Обговорення питання: активні та пасивні операції банків. 2. Обговорення питання: правові основи реєстрації банку. 3. Обговорення питання: правові основи ліцензування банку. 4. Обговорення питання: особливості організаційної структури банку. 5. Обговорення питання: особливості функціональної структури комерційного банку. 6. Підбиття підсумків обговорення навчальних питань та закінчення заняття	6	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]

1	2	3	4
<p><i>Тема 3.</i> Центральний банк як перший рівень банківської системи</p>	<p>1. Обговорення питання: виникнення та монопольні функції центральних банків у різних країнах.</p> <p>2. Обговорення питання: діалектика розвитку Національного банку України згідно чинного законодавства.</p> <p>3. Обговорення питання: структура управління центрального банку.</p> <p>4. Обговорення питання: сучасна грошово-кредитна політика НБУ та інструментарій для її проведення. Розв'язання практичних завдань.</p> <p>5. Підбиття підсумків обговорення навчальних питань та закінчення заняття</p>	4	<p>Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]</p>
<p>Змістовий модуль 2. Функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин</p>			
<p><i>Тема 4.</i> Стабільність банківської системи</p>	<p>1. Обговорення питання: сутність та принципи класифікації банківських ризиків у сучасних умовах вітчизняної банківської практики.</p> <p>2. Обговорення питання: механізм розрахунку системного ризику.</p> <p>3. Обговорення питання: практика управління банківськими ризиками на мікро- та макрорівнях.</p> <p>4. Обговорення питання: антикризова програма для банків у сучасних умовах.</p> <p>5. Підбиття підсумків обговорення навчальних питань та закінчення заняття</p>	2	<p>Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]</p>
<p><i>Тема 5.</i> Банківська система в умовах глобалізації</p>	<p>1. Обговорення питання: організація міжбанківських об'єднань.</p> <p>2. Обговорення питання: переваги та недоліки банків з іноземним капіталом.</p> <p>3. Обговорення питання: особливості міжнародного співробітництва та встановлення кореспондентських відношень між банками.</p> <p>4. Обговорення питання: особливості роботи банків в умовах глобалізації – практичний аспект. Розв'язання практичних завдань.</p> <p>5. Підбиття підсумків обговорення навчальних питань та закінчення заняття</p>	6	<p>Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]</p>

1	2	3	4
Тема 6. Державне регулювання банківської системи	1. Обговорення питання: необхідність здійснення банківського нагляду центральним банком держави. 2. Обговорення питання: порядок здійснення основних етапів нагляду в Україні. 3. Обговорення питання: захист інтересів клієнтів банків шляхом створення фонду гарантування вкладів та депозитів. Розв'язання практичних завдань. 4. Підбиття підсумків обговорення навчальних питань та закінчення заняття	2	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
Разом годин за змістовими модулями		22	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Структурні компоненти банківської системи

Тема 1. Теоретичні засади організації банківської системи

Завдання 1. Показники, які характеризують пасивні операції банку "Харків" наведено в табл. 6.2. Розрахунки зробити в динаміці за 2 роки.

Таблиця 6.2

Пасив банку, тис. грн

№ п/п	Статті пасиву	2015 р.	2016 р.
1	2	3	4
Зобов'язання			
1	Кореспондентський рахунок НБУ	593	620
2	Кореспондентські рахунки інших банків	1 388	1 258
3	Кредити НБУ	98	89
4	Кредити інших банків	1 905	1 560
5	Поточні рахунки клієнтів	5 520	4 560
6	Вкладні рахунки фізичних осіб	6 617	7 076
7	Вкладні рахунки юридичних осіб	2 264	3 120
	Усього зобов'язань	16 121	18 283

1	2	3	4
Капітал			
1	Статутний капітал	1 242	1 260
2	Резервні фонди	2 890	2 640
3	Нерозподілений прибуток минулих років	1 105	482
4	Фінансовий результат поточного року	1 280	1 670
	Усього капіталу	6 517	6 052
	Усього пасивів	22 638	24 335

Необхідно:

1. На основі наведених даних проаналізувати структуру і динаміку пасивних операцій банку (абсолютний приріст, темпи росту та приросту).
2. Зробити висновки щодо тенденцій зміни розрахованих показників.

Змістовий модуль 2**Функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин****Тема 4. Стабільність банківської системи**

Завдання 1. Згідно з розрахунками спеціалістів банку "Харків", потрібно підвищити поточний обсяг банківського кредитування на 7 %.

Діяльність банку "Харків" характеризують показниками, що наведено в табл. 6.3; 6.4.

Таблиця 6.3

Показники діяльності банку з залучення ресурсів

Вид банківських ресурсів	Сума, тис. грн	Вартість, % річних
1	2	3
Власний капітал, усього	4 334	–
у тому числі		
статутний фонд	4 100	–
загальні резерви	86	–
прибуток минулих років	148	–

1	2	3
Залучені ресурси, усього	2 075	42
у тому числі		
кошти до запитання суб'єктів господарської діяльності	1 005	10
строкові кошти суб'єктів господарської діяльності	670	15
міжбанківські кредити	400	17

Таблиця 6.4

Показники діяльності банку з розміщення ресурсів

Напрями розміщення ресурсів	Частка в загальному обсязі активних вкладень, %	Дохідність, % річних
Кредитування юридичних осіб	50	18
Кредитування фізичних осіб	25	25
Вкладення в цінні папери		12

Банк здійснює такі види операцій, пов'язаних з вкладенням фінансових ресурсів, як кредитування юридичних і фізичних осіб, а також операції з цінними паперами. На їхнє здійснення спрямовують:

80 % власного капіталу банку;

73 % коштів до запитів клієнтів банку;

100 % строкових коштів клієнтів і міжбанківських кредитів банку.

Прибуток від іншої діяльності банку складає 250 тис. грн. До фонду дивідендів спрямовують 50 % прибутків банку після оподаткування.

Під час визначення величини коштів, що вкладаються в активні операції, необхідно враховувати середній рівень обов'язкового резервування – 7 %.

Необхідно:

визначити найбільш прийнятний для банку варіант збільшення обсягу кредитування за рахунок:

1) зміни порядку розподілу прибутку, а саме: зменшення тієї частки, яку направляють до фонду дивідендів, і збільшення за рахунок цього обсягів кредитування;

2) додаткового залучення ресурсів у вигляді строкових депозитів фізичних осіб за ставкою 16 %.

Тема 5. Банківська система в умовах глобалізації

Завдання 1

Банк розглядає питання про можливість реалізації інвестиційного проекту з початковими інвестиціями в сумі 60 000 грн. Очікують, що строк інвестиції становитиме 4 роки, прийнятна ставка дохідності – 9 %. Щорічний дохід точно оцінити неможливо. Прогнозні оцінки за трьома варіантами – оптимістичним, нормальним і песимістичним – наведено в табл. 6.5.

Таблиця 6.5

Показники діяльності банку з розміщення ресурсів

Показник	Значення за варіантами розвитку					
	оптимістичним		нормальним		песимістичним	
Імовірність виникнення варіантів	0,2		0,65		0,15	
Грошові потоки за роками	Доходи, грн	Витрати, грн	Доходи, грн	Витрати, грн	Доходи, грн	Витрати, грн
1-й	35 000	7 000	20 000	7 000	10 000	7 000
2-й	35 000	5 000	25 000	5 000	15 000	5 000
3-й	35 000	5 000	30 000	5 000	20 000	6 000
4-й	35 000	5 000	35 000	5 000	25 000	7 000

Необхідно:

розрахувати очікувану чисту теперішню вартість проекту. Зробити висновки щодо прийнятності проекту;

розрахунки можна здійснювати, використовуючи різні методики та формули. Можна навести приклади методик з урахуванням набутих компетентностей з дисциплін, які вивчав студент.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторне заняття – це форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача особисто проводить імітаційні експерименти чи досліді з метою практичного підтвердження окремих

теоретичних положень навчальної дисципліни. У ході лабораторних робіт студент набуває професійних компетенцій та практичних навичок роботи з комп'ютерним обладнанням, відповідними програмними продуктами. За результатами виконання завдання на лабораторному занятті студенти оформлюють індивідуальні звіти про його виконання та захищають ці звіти перед викладачем (табл. 7.1).

Таблиця 7.1

Перелік тем лабораторних занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1. Структурні компоненти банківської системи			
<i>Тема 1.</i> Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції	<i>Лабораторна робота 1.</i> Дослідження стану банківської системи	2	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
<i>Тема 2.</i> Банки другого рівня як ключова складова банківської системи	<i>Лабораторна робота 2.</i> Оцінювання кредитоспроможності позичальника	4	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
<i>Тема 3.</i> Центральний банк як перший рівень банківської системи	<i>Лабораторна робота 3.</i> Дослідження функцій та операцій НБУ	2	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
Змістовий модуль 2. Функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин			
<i>Тема 4.</i> Стабільність банківської системи	<i>Лабораторна робота 4.</i> Аналіз показників стабільності банківської системи	4	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
<i>Тема 5.</i> Банківська система в умовах глобалізації	<i>Лабораторна робота 5.</i> Розроблення нових банківських продуктів	4	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
<i>Тема 6.</i> Державне регулювання банківської системи	<i>Лабораторна робота 6.</i> Аналіз дотримання економічних нормативів діяльності банків	2	Основна: [1; 3; 9]. Додаткова: [24]
Усього годин		18	

8. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконує студент самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 67 % (108 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (180 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами.

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Формування системи управління самостійною роботою студентів (СРС) пов'язано з реалізацією певного комплексу функцій – плануванням,

організацією, мотивацією, контролем та регулюванням. Самостійна робота спрямована на оволодіння певними компетенціями в рамках завдань:

стереотипних – виконання простих завдань, пов'язаних з повторенням лекційного матеріалу;

діагностичних – включають підготовку до модульної контрольної роботи;

евристичних – потребують творчої підготовки до написання курсової роботи.

Отже, СРС в рамках навчальної дисципліни включає такі елементи, як: регламентація часу (згідно робочих планів), інформаційну базу (тести, завдання, методичні рекомендації), форми контролю (огляд законодавства, питання до модульної контрольної роботи)

Тема 1. Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції

1. У яких країнах з'явилися перші банки, чому це відбулося саме там?

2. Оцініть рівень розвитку банківської системи України та країн Європи.

3. Яку роль відіграє центральний банк у процесі формування та розвитку банківської системи?

4. Особливості банківської системи у Харківській області.

Рекомендована література: основна: [1; 3; 9], додаткова: [24].

Тема 2. Банки другого рівня як ключова складова банківської системи

1. За якими ознаками можуть бути класифіковані банки України?

2. Які функції виконують сучасні банки?

3. Порівняйте структуру управління комерційного та державного банків.

4. У чому полягають особливості функціонування українських банків на сучасному етапі?

5. Особливості інвестиційної стратегії банку у формуванні портфеля цінних паперів?

6. Визначення фінансового стану позичальника в інвестиційному кредитуванні.

7. Сучасні тенденції розвитку банківських послуг та операцій за кордоном.

Рекомендована література: основна: [1; 3; 9], додаткова: [24].

Тема 3. Центральний банк як перший рівень банківської системи

1. Склад та загальна характеристика Європейської системи центральних банків.

2. Які особливості проведення емісії в сучасній державі?

3. Порівняйте дисконтну та девізну валютну політику центрального банку?

4. Оцініть ступінь незалежності валютного регулювання в Україні та інших державах (на вибір).

Рекомендована література: основна: [1; 3; 9], додаткова: [24].

Тема 4. Стабільність банківської системи

1. Розробіть розширену класифікацію ризиків банку за різними ознаками.

2. Що таке ризик фінансового левериджу?

3. Надійність, ліквідність та платоспроможність сучасного банку.

4. Які особливості впровадження механізму антикризового управління для проблемних банків (навести приклади)?

5. Розвиток міжбанківських розрахунків як фактор підвищення стабільності фінансового сектору України.

Рекомендована література: основна: [1; 3; 9], додаткова: [24].

Тема 5. Банківська система в умовах глобалізації

1. Позитивні та негативні риси створення міжбанківських об'єднань в сучасних умовах.

2. Доведіть ефективність присутності іноземного капіталу для вітчизняного банківського сектору.

3. Охарактеризуйте міжнародні фінансові організації, з якими працюють вітчизняні банки.

Рекомендована література: основна: [1; 3; 9], додаткова: [24].

Тема 6. Державне регулювання банківської системи

1. Концепція розвитку банківської системи з боку держави.

2. Відобразіть за допомогою схеми й обґрунтуйте механізм захисту інтересів клієнтів банку в інших державах (за вибором студента).

3. Характеристика суб'єктів державного регулювання в інших країнах.

Рекомендована література: основна: [1; 3; 9], додаткова: [24].

8.1. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) студента є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену з цієї навчальної дисципліни. Виконання ІНДЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з цієї навчальної дисципліни.

Підготовка ІНДЗ передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою ІНДЗ.

ІНДЗ передбачає наявність таких елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та наукових розробок, наявність елементів творчості, вміння застосовувати сучасні технології.

Практична значущість ІНДЗ полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики.

Реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем підприємства, на основі його реальних даних за кілька років і результати якої повністю або частково можуть бути впроваджені в практику діяльності підприємства.

Комплексний системний підхід до розкриття теми роботи полягає в тому, що предмет дослідження розглядають з різних точок зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його реалізації на підприємстві, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення тощо – в тісному взаємозв'язку та єдиній логіці викладу.

Застосування сучасної методології полягає в тому, що в процесі виконання аналізу стратегічних позицій підприємства й обґрунтування

шляхів удосконалення окремих аспектів предмета та об'єкта дослідження студент повинен використовувати відомості про новітні досягнення в техніці і технологіях дослідження, застосовувати різноманітні методи й засоби діагностичних досліджень, підходи до визначення та обґрунтування вибору критеріїв і показників експрес-діагностування виробничо-економічної системи або її елементів.

У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здатність до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити.

Структура роботи включає: вступ, основний зміст роботи, висновки, літературу, додатки (за необхідністю).

Вступ повинен бути коротким (не більше 2 – 3 с.). У ньому обґрунтовують вибір теми; її актуальність, теоретичне визначення. Доцільно назвати наукові праці провідних як українських, так і зарубіжних вчених-економістів; які питання до теперішнього часу залишаються дискусійними та маловизначеними. Необхідно визначити мету та завдання ІНДЗ, його об'єкт та предмет, назвати, яка методологічна база була використана.

Викладаючи вступ, необхідно дотримуватися такої послідовності:

1. Обґрунтування актуальності обраної теми – початковий етап будь-якого дослідження. Під час висвітлення актуальності потрібно висвітлити головне – сутність проблеми, з чого й випливає актуальність теми. Проблема завжди виникає тоді, коли старе знання вже виявило свою неспроможність, а нове ще не набуло розвинутої форми. Таким чином, проблема в науці – це суперечлива ситуація, яка вимагає свого вирішення. Для з'ясування стану розробки обраної теми складають короткий огляд літератури, з якого можна зробити висновок, що ця тема ще не розкрита (розкрита лише частково, або не в тому аспекті), і тому вимагає подальшого розроблення.

2. Мета і завдання дослідження. Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Метою ІНДЗ може бути, наприклад, розроблення і наукове обґрунтування теоретичних основ та практичних аспектів відносно виконання конкретних банківських операцій. Завдання формулюють у формі переліку (вивчити..., описати..., визначити..., дослідити..., з'ясувати сутність..., показати..., узагальнити..., встановити..., виявити..., довести..., впровадити..., визначити залежність..., встановити взаємозв'язок..., проаналізувати...,

розробити..., дати рекомендації та ін.). Формулювати завдання необхідно якомога ретельніше, оскільки опис їхнього вирішення становить зміст роботи.

3. Об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт – це процес або явище, що породжують проблемну ситуацію і обрані для вивчення. Предмет – це те, що міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Наприклад, під час виконання теми, пов'язаної з дослідженням ресурсного потенціалу банку, об'єктом може бути діяльність вітчизняних банків на ринку залучення та розміщення банківських ресурсів; предметом – ресурсний потенціал вітчизняних банків.

4. Методи дослідження. Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перерахувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом.

В **основній частині роботи** (3 розділи обсягом 27 – 30 сторінок) необхідно висвітлити ключові питання теми. Усі розділи слід логічно пов'язувати між собою. Терміни "основна частина", "розділ", "параграф" у тексті та плані ІНДЗ не використовують.

У **першому розділі** розглядають питання, пов'язані з виникненням банківської системи з урахуванням досвіду, надбаного банками. У процесі вивчення рекомендованої літератури необхідно узагальнити тенденції подальшого розвитку банківських установ та перехід до світових стандартів функціонування. Обґрунтувати, яке місце та роль відведено банківській операції, обраній у роботі.

Перший розділ ІНДЗ має теоретичний характер. У ньому обґрунтовують теоретичні положення і основи обраної проблеми, виконують її макроекономічний аналіз, дають огляд літературних джерел, нових розробок.

У першому розділі висвітлюють основні теоретичні положення досліджуваної теми на основі вивчення сучасної наукової літератури. Особливу увагу приділяють дискусійним проблемним питанням: різні точки зору необхідно критично проаналізувати, і на основі цього сформулювати і аргументувати свою думку. У цьому розділі є обов'язковими посилання на використану літературу.

В огляді літератури автор окреслює основні етапи розвитку наукової думки за поставленою проблемою. Стисло, критично висвітливши

роботи попередників, студент повинен назвати ті питання, які залишилися невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми.

Обов'язковим під час написання першого розділу роботи є літературний огляд основних понять роботи згідно обраної теми.

Для більш повного теоретичного дослідження обраної проблеми необхідним є визначення її правового забезпечення, яке передбачає огляд та аналіз усіх нормативних та законодавчих актів, які встановлюють правові норми та регулюють відносини в межах об'єкта дослідження та містять визначені правила його діяльності.

У теоретичному розділі в посиланнях на літературні джерела повинні бути номери сторінок, наприклад: [14, с. 104].

Другий розділ – аналітичний, він присвячується огляду методологічних аспектів та аналізу в напрямі тієї чи іншої теми. Об'єктом дослідження цього розділу є не тільки один банк, а вся банківська система України. Студент має проаналізувати сучасний стан обраної банківської операції на макрорівні та виявити певні тенденції її розвитку на найближчий час. Після цього проводять аналіз проблеми або операції на мікрорівні на прикладі конкретного банку.

У темах, пов'язаних з формуванням ресурсної бази, необхідно використати аналіз структури та динаміки залучених коштів; підходи до управління пасивами комерційних банків; види та маркетингові особливості сучасних депозитних операцій.

У темах, пов'язаних з управлінням ліквідності банків, необхідно: розглянути основні її види – миттєву та строкову; банківські нормативи ліквідності, а також її моделі та режими. Окремо проаналізувати взаємозв'язок та оптимальне співвідношення ліквідності банку та його прибутковості.

У темах, пов'язаних з використанням безготівкових розрахунків, необхідно: розглянути основні форми та порядок їхнього проходження в банківських установах. Доцільно порівняти системи безготівкових розрахунків у світі та в Україні, виявити переваги національної системи міжбанківських розрахунків.

У темах, пов'язаних з функціями та операціями банків, треба: провести аналіз активних та пасивних операцій, у процесі якого оцінюють структуру і динаміку активу та пасиву балансу. Розглядаючи структуру активних і пасивних операцій, акцентувати увагу на тих, які займають

найбільшу питому вагу в загальному обсязі; окремо можливо розглянути перспективні операції.

У темах, пов'язаних з обігом цінних паперів, необхідно дати: огляд вітчизняного фондового ринку; структуру та обсяг інвестиційних операцій комерційних банків; окремо розглянути питання придбання та викупу державних цінних паперів; сучасний стан вексельного обігу; можливості використання вексельних форм кредиту в Україні; причини, які гальмують використання векселів у платіжному обігу; методи розрахунку вартості цінних паперів.

У темах, пов'язаних з кредитними операціями, необхідно: розглянути форми банківських кредитів, їхню класифікацію та характеристики, виконати аналіз розвитку кредитного ринку в Україні, обґрунтувати проблеми визначення оптимального рівня відсоткової ставки та шляхи її зниження. Аналіз кредитного портфеля можливо проводити в розрізі суб'єктів господарювання, галузей, строків надання та інше. Окремим питання є аналіз кредитоспроможності, який базується на нормативній методиці, але кожний комерційний банк вносить свої зміни. Залежно від наявного матеріалу необхідно оцінити кредитоспроможність позичальника.

У темах, пов'язаних з використанням нетрадиційних операцій, необхідно акцентувати увагу на сучасний світовий досвід та статистику з цього питання. Корелюючи цей досвід до умов України, необхідно приділити увагу законодавчій підтримці цих операцій, а також їхньому практичному впровадженню в комерційні банки.

У темах, пов'язаних з валютними операціями, необхідно: аналізувати вплив валютного курсу на темпи економічного зростання; сформувати особливості функціонування міжбанківського валютного ринку; розглянути види конверсійних операцій, які дозволені чинним законодавством України; виконати аналіз готівкових та безготівкових операцій з іноземною валютою.

Розвиток і забезпечення ефективності банківських операцій потребує впровадження нових і постійне удосконалення вже існуючих банківських технологій. Тому у **третьому розділі** необхідно розглянути світовий досвід; вітчизняні наукові праці провідних вчених економістів та фахівців-практиків у галузі сучасного банківського бізнесу.

У цьому розділі на основі теоретичного узагальнення і аналізу обраної як предмет дослідження проблеми розробляють і обґрунтовують рекомендації з підвищення ефективності роботи банку в контексті об'єкта

дослідження із застосуванням нових методик, запозиченням та адаптацією зарубіжного досвіду, використанням економіко-математичних методів у межах досліджуваної проблеми.

У третьому розділі розробляють рекомендації з підвищення ефективності здійснення окремих видів банківських операцій та послуг у межах досліджуваної проблеми: активізація розвитку банківської справи в Україні, запобігання фінансової та платіжної кризи, оптимізація грошового обігу, раціоналізація управління активно-пасивними операціями, розширення напрямів інвестиційної діяльності, лібералізація валютного та фондового ринків, зміцнення фінансової стійкості, підвищення прибутковості банківських операцій, застосування нових видів послуг, використання дієвих методів аналізу та оцінювання банківської діяльності.

Рекомендації та пропозиції повинні мати наукову мотивацію та впливати з аналізу фактичного матеріалу, тобто з аналітичного розділу.

Останній розділ повинен бути підсумковий, який доводить можливості усунення недоліків та проблем, а також визначає перспективні можливості.

Кожний розділ роботи повинен закінчуватися короткими висновками (1 – 2 абзаци), де студент зазначає, які питання були розкриті в процесі написання ІНДЗ.

Висновки роботи (1 – 2 с.) є узагальненням автора з усіх основних питань теми, які розглядалися в роботі. Вони повинні бути лаконічними й чіткими, в стислій формі відбивати сутність проблеми, яка досліджувалась.

Таким чином, якщо у вступі чітко визначені завдання та обґрунтовані ключові питання, в основній частині всебічно і докладно розкрита сутність мети, наведений статистичний матеріал з його аналізом, у висновках зроблені узагальнення з теми, то робота матиме цілісний вигляд, свідчитиме про глибокі знання її автора.

Крім того, робота повинна бути написана грамотно, ясно, логічно. Не слід повторювати одні й ті ж вирази, використовувати загальні фрази, навантажувати текст цитатами, довільно скорочувати слова.

Література охоплює всі джерела, що були вивчені студентом під час написання роботи.

Додатки містять графіки, таблиці, діаграми та схеми, які мають не стандартні розміри, або складний вигляд для оформлення в ІНДЗ. Обов'язково в тексті роботи повинні міститися посилання на додатки.

Теми ІНДЗ

1. Банківська система України: становище та проблеми розвитку.
2. Законодавчо-нормативне забезпечення діяльності банків.
3. Організаційно-правові особливості діяльності НБУ.
4. Функції та операції НБУ.
5. Ефективність реалізації грошово-кредитної політики НБУ та її аналіз.
6. Функції та операції банків.
7. Механізм створення, реєстрації та ліцензування комерційних банків.
8. Види банківських рахунків та порядок їх відкриття і використання.
9. Організація безготівкових розрахунків у господарському обігу.
10. Організація касової роботи в банку.
11. Організація міжбанківських розрахунків.
12. Організація міжнародних розрахунків.
13. Організація національної електронної платіжної системи.
14. Банківські операції з платіжними картками.
15. Депозитні операції банків.
16. Кредитні операції банків.
17. Оцінювання кредитоспроможності позичальника.
18. Організація споживчого кредитування.
19. Банківське іпотечне кредитування.
20. Контроль за використанням та поверненням кредитів.
21. Кредитна політика та управління кредитним портфелем банку.
22. Тенденції банківського кредитування в Україні.
23. Організація та аналіз процесу банківського кредитування.
24. Кредитний ризик та методи управління ним.
25. Валютні операції банків.
26. Сучасний стан та проблеми розвитку валютного ринку України.
27. Валютне регулювання і контроль в Україні.
28. Управління валютними операціями банку.
29. Операції комерційних банків з векселями.
30. Операції банків з цінними паперами.
31. Лізингові операції банків.
32. Факторингові операції банків.
33. Трастові послуги банків.
34. Операції банків з банківськими металами.

35. Місце банків у інвестиційній активності суспільства.
36. Управління ліквідністю банку.
37. Регулювання діяльності банків.
38. Впровадження нових операцій та банківських технологій у сучасних умовах.
39. Електронний банкінг в Україні.
40. Управління ризиками в банківській діяльності.
41. Управління доходами та витратами банку.
42. Антикризове управління діяльністю банку.
43. Фінансова безпека банківської діяльності.
44. Фінансовий моніторинг банківської діяльності.
45. Міжнародне регулювання боротьби з вимиванням грошей.

Індивідуальне науково-дослідне завдання видає викладач на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна. Студент має надати ІНДЗ для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Бали за виконання ІНДЗ враховують під час виставлення загальної оцінки з дисципліни.

8.2. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Теоретична основа, особливості та елементи банківської системи.
2. Сутність комерційного банку, мета та завдання банківської діяльності в сучасних умовах перехідної економіки.
3. Перелік та зміст основних завдань, що вирішуються у процесі здійснення банківських операцій.
4. Поняття про функції комерційних банків.
5. Економічна характеристика ресурсів комерційних банків.
6. Порядок створення та використання фондів і резервів комерційних банків.
7. Сутність та визначення емісійних операцій комерційного банку.
8. Сутність депозитних операцій комерційних банків.
9. Порядок відкриття та ведення банками рахунків в національній та іноземній валютах.
10. Види банківських рахунків.
11. Порядок здійснення безготівкових розрахунків.
12. Основні форми безготівкових розрахунків.
13. Організація міжбанківських розрахунків.

14. Організація емісійно-касової роботи в банках.
15. Складання прогностного розрахунку касових обігів.
16. Організація банківського контролю за дотриманням касової дисципліни.
17. Сутність кредитної діяльності банку.
18. Функції і види кредитів.
19. Основні принципи банківського кредитування.
20. Мета та зміст кредитної політики банку.
21. Організаційно-функціональна структура кредитного підрозділу банку.
22. Сутність та зміст процесу банківського кредитування.
23. Методика оцінки кредитоспроможності позичальника.
24. Класифікація кредитів за ступенем ризику.
25. Порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за позиками комерційних банків.
26. Сутність простих та складних процентів
27. Сутність оцінювання вартості грошей у часі.
28. Поняття майбутньої та теперішньої вартості грошей ("процентна політика", "дисконтна політика").
29. Поняття і зміст банківських операцій з цінними паперами.
30. Сутність і види інвестиційних операцій комерційних банків.
31. Фундаментальний та технічний аналіз фондового ринку.
32. Методи оцінювання ефективності банківських інвестиційних вкладень.
33. Режим функціонування кореспондентських рахунків "Ностро" і "Лоро".
34. Порядок здійснення розрахунків за експортно-імпортними операціями.
35. Основні форми міжнародних розрахунків.

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт.

10. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 10.1).

Таблиця 10.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Сучасний стан та проблеми розвитку банківської системи в умовах кризи". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах
<i>Тема 2.</i> Банки другого рівня як ключова складова банківської системи	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Особливості розроблення нових продуктів з метою збільшення запозичених коштів". <i>Ділова гра</i> "Робота відділу маркетингу в банку"
<i>Тема 3.</i> Центральний банк як перший рівень банківської системи	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Роль та значення НБУ для розвитку вітчизняної банківської системи"

1	2
Тема 4. Стабільність банківської системи	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Оцінювання ефективності розміщення залучених коштів, співвідношення активних та пасивних операцій в банку"
Тема 5. Банківська система в умовах глобалізації	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Розвиток банківської системи України в контексті інтеграційно-глобалізаційних процесів". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 6. Державне регулювання банківської системи	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Регулювання капітальної бази банків з іноземними інвестиціями". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначають не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладають. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Їх проводять, як правило, як частину заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовують

як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформацію надають по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовують інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу цієї теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семинарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовують для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод Дельфі використовують з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках. Він передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. Під час вибору управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднює ця група. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що спирається на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання цього методу є розвиток системного мислення студентів, їхніх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

11. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль здійснюють протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюють сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль проводять з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль. Він має на меті *інтегроване* оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль проводять у формі семестрового екзамену, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль з цієї навчальної дисципліни проводять у таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення поточного тестування;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування;
- проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з цієї навчальної дисципліни проводять у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Його проводять як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводять у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – це форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, які проводять як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводять за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступу в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. Під час оцінювання індивідуальних завдань увагу також приділяють якості, самостійності та своєчасності здавання виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводять 2 рази за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюють оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань; рівень мислення; вміння систематизувати знання за окремими темами; вміння робити обґрунтовані висновки, володіти категорійним апаратом; навички і прийоми виконання практичних завдань; вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюють на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюють відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюють в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховують, – 25 балів) і проставляють у відповідній графі екзаменаційної *"Відомості обліку успішності"*.

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни розраховують з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент

продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Освітній ступінь "бакалавр"
Напрямок підготовки: "Фінанси і кредит". Семестр VII
Навчальна дисципліна "Банківська система"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (стереотипне).

Ринкова ціна акції – 30 грн. За акцією сплачено дивіденди в сумі 5 грн. Прогнозований темп приросту дивідендів – 5 %. Дохідність таких інвестицій – 23 %.

Розрахувати:

- 1) внутрішню вартість акції;
- 2) внутрішню норму дохідності.

Завдання 2 (діагностичне).

Співробітник кредитного відділу під час проведення аналізу фінансового стану позичальника має такі дані (табл. 11.1):

Таблиця 11.1

Вихідні дані (тис. грн):

Показник	1 кв. 2015 року	2 кв. 2015 року
1	2	3
Оборотні активи	356 095	317 822
Грошові кошти та їх еквіваленти в національній валюті	7 005	923
Грошові кошти та їх еквіваленти в іноземній валюті	109 838	110 138

1	2	3
Поточні фінансові інвестиції	30 262	5 062
Дебіторська заборгованість	41 702	72 373
Поточні зобов'язання	92003	62022
Виробничі запаси	48 397	41 647
Короткострокові кредити банків	0	0

Розрахувати:

показники платоспроможності підприємства за кожний період, зробити висновки.

Завдання 3 (діагностичне).

Банк розглядає можливість вкладення коштів в інвестиційний проект. Прогнозні дані за цим проектом наведено в табл. 11.2.

Початкові інвестиції – 110 000 грн. Ліквідаційна вартість – 10 000 грн.

Розрахувати:

дохідність інвестицій (ROI), зробити висновки.

Таблиця 11.2

Вихідні дані

Рік	Грошові доходи, грн	Грошові витрати, грн
1-й	28 000	10 000
2-й	27 500	9 000
3-й	24 000	8 000
4-й	23 000	7 000
5-й	25 000	5 000
6-й	25 000	4 000

Завдання 4 (евристичне).

У портфелі банку на продаж обліковується група цінних паперів з фіксованим дисконтним доходом: вид цінного папера – депозитний сертифікат на пред'явника. Кількість – 3 000 шт.; номінал – 600 грн; депозити придбано з дисконтом 12 % від номіналу; строк сплати – 1 рік; ставка KIBOR на 90 днів – 15 % річних.

Розрахувати:

резерв під операції банку з цінними паперами.

Завдання 5 (евристичне).

Уявіть ситуацію, що ви працюєте у відділі внутрішнього аудиту комерційного банку. Необхідно довести, чи у кожному комерційному банку є такий відділ і взагалі для чого він потрібен.

Дати загальну характеристику відділів банку, пов'язаних з виконанням банківських операцій та відділів, які не прямо пов'язані з обслуговуванням клієнтів.

Затверджено на засіданні
кафедри банківської справи ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Протокол № ___ від "___" _____ 20___ р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюють відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (2,5 бала):

0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку критерію Вальда;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунку критерію Вальда;

0,5 бала – за наявність і ґрунтовність висновку;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку показників.

Завдання 2 (5 балів):

0,15 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку очікуваного виграшу;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунку очікуваного виграшу;

0,15 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку очікуваної корисності;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунку очікуваної корисності;

0,1 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку детермінованого еквіваленту;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунку детермінованого еквіваленту;

0,1 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку премії за ризик;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунку премії за ризик;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 3 (7,5 бала):

0,25 бала – за логіку розрахунків;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку очікуваного середнього значення прибутку;

1,5 бала – за арифметичну правильність розрахунків очікуваного середнього значення прибутку за заходами;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку дисперсії прибутку;

1,5 бала – за арифметичну правильність розрахунків дисперсії прибутку за заходами;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку середньоквадратичного відхилення прибутку;

1,5 бала – за арифметичну правильність розрахунків середньоквадратичного відхилення прибутку за проектами;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку міри ризику;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунків міри ризику за заходами;

0,25 бала – за наявність пояснень до алгоритму розрахунку показників;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 4 (10 балів):

0,25 бала – за логіку розрахунків;

0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема аналітичного опису достатньої умови розв'язання транспортної задачі;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунку достатньої умови розв'язання транспортної задачі;

0,5 бала – правильне подання та використання методичного апарату щодо отримання опорного плану перевезень на основі методу мінімальної вартості;

2 бали – за арифметичну правильність розрахунку опорного плану перевезень на основі методу мінімальної вартості;

1 бал – за арифметичну правильність розрахунку сукупних транспортних витрат за опорним планом;

0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату щодо отримання оптимального плану перевезень за допомогою методу потенціалів;

3 бали – за арифметичну правильність розрахунку оптимального плану перевезень продукції на основі методу потенціалів;

0,5 бала – за арифметичну правильність розрахунку сукупних транспортних витрат за оптимальним планом;

0,25 бала – за наявність пояснень до алгоритму розрахунку показників;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 5 (15 балів):

0,25 бала – за логіку розрахунку показників;

0,25 бала – за правильне аналітичне подання мультиплікативної моделі декомпозиції часового ряду;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку простої ковзної середньої;

0,5 бала – за арифметичну правильність розрахунків значень простої ковзної середньої за досліджуваний період;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку центрованої ковзної середньої;

0,5 бала – за арифметичну правильність розрахунків значень центрованої ковзної середньої за досліджуваний період;

0,5 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку параметрів трендової моделі;

3 бали – за арифметичну правильність розрахунків параметрів трендової моделі за досліджуваний період;

2 бали – за арифметичну правильність розрахунків значень обсягів реалізації елітного насіння соняшника на основі трендової моделі за досліджуваний період;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку коефіцієнта зміни обсягів реалізації;

0,5 бала – за арифметичну правильність розрахунків значень коефіцієнта зміни обсягів реалізації за досліджуваний період;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку сезонної складової;

2,5 бала – за арифметичну правильність розрахунків значень сезонної складової за досліджуваний період;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку циклічної складової;

2 бали – за арифметичну правильність розрахунків значень циклічної складової за досліджуваний період;

0,25 бала – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема формули розрахунку випадкової складової;

0,25 бала – за арифметичну правильність розрахунків значень випадкової складової за досліджуваний період;

0,25 бала – за правильну побудову графіка центрованої ковзної середньої та тренда;

0,25 бала – за арифметичну правильність розрахунку прогнозних значень обсягів реалізації елітного насіння соняшника з урахуванням усіх складових мультиплікативної моделі;

0,25 бала – за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку показників;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Систему оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведено в табл. 12.1.

Таблиця 12.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Год	Форми навчання	Оцінка рівня сформованості компетентностей						
				Форми контролю	Макс. бал					
1	2	3	4	5	6					
Змістовий модуль 1. Структурні компоненти банківської системи					27,5					
Здатність визначати специфіку організації грошово-кредитних відносин в банківській системі на трансформаційному етапі розвитку економіки	Здатність аналізувати, контролювати елементи банківської системи в нестабільній економіці	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції	Активна робота на парі	0,5		
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою "Еволюція банківської діяльності"	Активна участь у семінарі	0,5		
				2	Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 1 "Дослідження стану банківської системи"	Активна робота на парі	0,5		
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, визначення основних етапів розвитку банківської системи	Перевірка домашніх завдань	0,5		
				2	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції	Активна робота на парі	0,5
						2	Практичне заняття	Розв'язання практичних завдань. Обговорення теми "Сутність банківської системи та її інституціональна структура"	Активна робота на парі	0,5
		2	Лабораторне заняття			Лабораторна робота № 1 "Дослідження стану банківської системи"	Активна робота на парі	1,5		
		СРС	5	Підготовка до занять	Самостійна робота за темою "Особливості побудови банківських систем в різних країнах". Володіння термінологією Закону НБУ "Про банки та банківську діяльність"	Перевірка домашніх завдань	0,5			

Продовження табл. 12.1

1	2	3	4	5	6		
Здатність розміщати кошти в найбільш привабливі проекти, відкривати клієнтські рахунки, проводити оцінювання кредитоспроможності позичальника	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції	Активна робота на парі	0,5
			2	Практичне заняття	Семінар-дискусія з питання "Роль банківської системи в економічному розвитку країни". Вирішення практичних ситуаційних завдань на визначення типу грошово-кредитної політики та видів грошових реформ. Виконання практичних завдань: побудова часових осей розвитку банківських систем США та Великобританії	Активна робота на парі	0,5
		СРС	5	Підготовка до занять	Самостійна робота за темою "Оцінка рівня розвитку банківської системи України та країн Європи". Знання структури активних та пасивних статей балансу банку	Перевірка домашніх завдань	0,5
	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Банки другого рівня як ключова складова банківської системи	Активна робота на парі	0,5
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою: "Організація діяльності та управління банком. Банки на ринку банківських послуг"	Активна участь у семінарі	0,5
					Поточна контрольна робота	Вирішення завдань контрольної роботи	4
		2	Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 2 "Оцінювання кредитоспроможності позичальника"	Активна робота на парі	0,5	
	СРС	5	Підготовка до занять	Самостійна робота над темою "Сучасні тенденції розвитку банківських послуг та операцій за кордоном". Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	0,5	
	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Банки другого рівня як ключова складова банківської системи	Усне опитування на лекції	0,5
2			Практичне заняття	Семінар-дискусія з питання "Формування ресурсної бази банку. Основи організації розрахунків". Вирішення практичних завдань	Активна робота на парі	0,5	
СРС		5	Підготовка до занять	Самостійна робота за темою "Сучасні тенденції розвитку банківських послуг та операцій за кордоном"	Перевірка домашніх завдань	0,5	

1	2	3	4		5	6	
Здатність структурувати інструменти грошово-кредитної політики відповідно до макроекономічних показників економіки, аналізувати функції та операції центрального банку	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Банки другого рівня як ключова складова банківської системи	Активна робота на парі	0,5
			2	Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 2 "Оцінювання кредитоспроможності позичальника"	Активна робота на парі	1,5
		СРС	5	Підготовка до занять	Виконання практичного завдання з оцінювання кредитоспроможності позичальника банку	Перевірка домашніх завдань	0,5
	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Центральний банк як перший рівень банківської системи	Усне опитування на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою "Статус та основні функції центрального банку. Структура Національного банку України". Вирішення практичних завдань щодо складання балансу НБУ	Активна робота на парі	0,5
		СРС	6	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань щодо аналізу звіту НБУ за 2012–2013 рр.	Перевірка домашніх завдань	0,5
	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Центральний банк як перший рівень банківської системи	Активна робота на парі	0,5
			2	Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 3 "Дослідження функцій та операцій НБУ".	Активна робота на парі	2,5
		СРС	6	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань щодо визначення впливу окремих інструментів грошово-кредитної політики на економічний розвиток. Захист завдання "Оцінювання можливості збільшення кредитних операцій банком"	Перевірка домашніх завдань	0,5
	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Центральний банк як перший рівень банківської системи	Активна робота на парі	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань	Активна робота на парі	0,5
					Колоквіум за змістовим модулем 1	Підсумкова контрольна робота	4,5
		СРС	6	Підготовка до занять	Підготовка до колоквіуму	Перевірка домашніх завдань	0,5

1	2	3	4			5	6	
	Змістовий модуль 2. Функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин						32,5	
Здатність до співпраці з фінансово-кредитними установами	Здатність розраховувати показники фінансової стійкості, платоспроможності та прибутковості банку	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Стабільність банківської системи	Усне опитування на лекції	0,5
				2	Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 4 "Аналіз показників стабільності банківської системи"	Активна робота на парі	2,5
			СРС	6	Підготовка до занять	Підготовка до семінару та поточної контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	0,5
		11	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Стабільність банківської системи	Активна робота на парі	0,5
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття: "Стабільність банківської системи та системний ризик". Виконання практичних завдань на формування резервів банку.	Експрес-контрольна робота	0,5
			СРС	6	Підготовка до занять	Виконання завдання "Оцінювання кредитоспроможності позичальника"	Перевірка домашніх завдань	0,5
		12	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Стабільність банківської системи	Активна робота на парі	0,5
				2	Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 5 "Аналіз показників стабільності банківської системи"	Активна участь у семінарі	2,0
			СРС	6	Підготовка до занять	Підготовка питань за темою "Антикризове управління банківською системою"	Перевірка домашніх завдань	0,5
	Здатність здійснювати аналіз показників роботи банку, формувати спеціальні резервні фонди для мінімізації ризиків активної діяльності банку	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Банківська система в умовах глобалізації. Поточна контрольна робота	Активна робота на парі	0,5
				2	Практичне заняття	Практичне заняття "Створення та особливості функціонування міжбанківських об'єднань. Сфери міжнародного банківського бізнесу". Вирішення практичних завдань	Активна робота на парі. Вирішення завдань контрольної роботи	3,5
			СРС	6	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань. Підготовка до контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	0,5
		14	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Банківська система в умовах глобалізації	Усне опитування на лекції	0,5
	2			Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 6 "Аналіз дотримання економічних нормативів діяльності банків"	Активна робота на парі	0,5	

Закінчення табл. 12.1

1	2	3	4		5	6		
Здатність контролювати роботу банківських установ з питань фінансового моніторингу, наглядати за дотриманням банківського законодавства, аналізувати виконання банківських нормативів	15	CPC	6	Підготовка до занять	Самостійна робота за темою "Іноземний капітал у банківській системі"	Перевірка домашніх завдань	0,5	
		Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Державне регулювання банківської системи	Активна робота на парі	0,5	
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття: "Взаємодія національної банківської системи з міжнародними фінансовими організаціями", "Регулювання діяльності банків. Антимонопольне регулювання. Банківський нагляд: завдання та принципи діяльності". Презентація за результатами самостійного вивчення теми	Активна участь у розв'язанні завдань. Захист ІНДЗ	0,5	
	CPC	6	Підготовка до занять	Вирішення практичних завдань з фінансового моніторингу діяльності банку	Перевірка домашніх завдань	0,5		
	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Державне регулювання банківської системи	Активна робота на парі	0,5	
			2	Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 6 "Аналіз дотримання економічних нормативів діяльності банків"	Активна робота на парі	1,5	
		CPC	6	Підготовка до занять	Самостійна робота за темою "Соціальна відповідальність банківського сектору"	Перевірка домашніх завдань	0,5	
	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Державне регулювання банківської системи	Активна робота на парі	0,5	
			2	Практичне заняття	Колоквіум за змістовим модулем 2	Активна робота на парі. Підсумкова контрольна робота	0,5	
		CPC	6	Підготовка до занять	Підготовка до колоквіуму	Контрольна робота	1	
	СЕСІЯ	20-22	Ауд.		Передекзаменаційна консультація	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40
					Екзамен	Виконання завдань екзаменаційного білету		
			CPC	16	Підготовка до екзамену	Повторення матеріалів змістовних модулів		
	Усього годин		186	Загальна максимальна кількість балів по дисципліні			100	

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 12.2.

Таблиця 12.2

Розподіл балів за темами

Теми змістовного модулю		Лекції	Практичні	Лабораторні	Домашні завдання	Поточні КР	ІНДЗ	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1	Тема 1. Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції	1,5	1,5	2,5	1	4		5	27,5
	Тема 2. Банки другого рівня як ключова складова банківської системи	1,5	1	2,5	1				
	Тема 3. Центральний банк як перший рівень банківської системи	1,5	1	2,5	1				
Змістовий модуль 2	Тема 4. Стабільність банківської системи	1,5	0,5	2,5	0,5	4	8,5	5	32,5
	Тема 5. Банківська система в умовах глобалізації	1	0,5	2,5	0,5				
	Тема 6. Державне регулювання банківської системи	1,5	1	2,5	0,5				
Усього		8,5	5,5	15	4,5	8	8,5	10	60

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 12.3.

Таблиця 12.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістовного модулю			Лекції	Практичні	Лабораторні	Домашні завдання	Презентація	Поточні КР	ІНДЗ	Колоквіум	Усього
1			2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовий модуль 1	Тема 1	1 тиждень	0,5	0,5	0,5	–	–	–	–	–	1,5
		2 тиждень	0,5	0,5	2	0,5	–	–	–	–	3,5
		3 тиждень	0,5	0,5	–	0,5	–	–	–	–	1,5
	Тема 2	4 тиждень	0,5	0,5	0,5	0,5	–	4	–	–	6
		5 тиждень	0,5	0,5	–	0,5	–	–	–	–	1,5
		6 тиждень	0,5	–	2	–	–	–	–	–	2,5

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Тема 3	7 тиждень	0,5	0,5	–	0,5	–	–	–	–	1,5
		8 тиждень	0,5	–	2,5	–	–	–	–	–	3
		9 тиждень	0,5	0,5	–	0,5	–	–	–	5	6,5
Змістовий модуль 2	Тема 4	10 тиждень	0,5	–	2,5	–	–	–	–	–	3
		11 тиждень	0,5	0,5	–	0,5	–	–	–	–	1,5
		12 тиждень	0,5	–	2,5	–	–	–	–	–	3
	Тема 5	13 тиждень	0,5	0,5	–	0,5	–	4	–	–	5,5
		14 тиждень	0,5	–	0,5	–	–	–	–	–	1
	Тема 6	15 тиждень	0,5	0,5		0,5					1,5
		16 тиждень	0,5		2				8,5		11
17 тиждень		0,5	0,5						5	6	
Усього			8,5	5,5	15	4,5	0	8	8,5	10	60

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни визначають відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 12.4).

Таблиця 12.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

13. Рекомендована література

13.1. Основна

1. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посіб. / О. В. Васюренко. – Київ : Знання, 2006. – 312 с.
2. Внукова Н. М. Основи факторингу : навч. посіб. / Н. М. Внукова. – К.: Знання, 1998. – 172 с.
3. Воронова Л. Комплексна програма розвитку банківської системи України / Л. Воронова // Вісник НБУ. – 2001. – № 1. – С. 18–22.
4. Глущенко В. В. Анализ и регулирование деятельности коммерческого банка / В. В. Глущенко. – Харьков : Бизнес Информ, 2000. – 76 с.
5. Декрет Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" від 19 лютого 1993 р. № 15 – 93 // Урядовий кур'єр. – 1993. – № 9. – С. 3–9.
6. Дзюблюк О. Вплив рівня монетизації економіки України на кредитну діяльність комерційних банків в умовах перехідного періоду / О. Дзюблюк // Вісник НБУ. – 2000. – № 5. – С. 4–9.
7. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України: монографія / за заг. ред. д-р екон. наук, доц. Колодізева О. М. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 312 с.
8. Кириченко О. Банківський менеджмент. / О. Кириченко, І. Геленко, А. Ятченко. – Київ : Основи, 2000. – 672 с.
9. Колодізев О. Становлення банківської системи України: минуле, світовий досвід, проблеми реформування / О. Колодізев // Банківська справа. – 2000. – № 2. – С. 28–29.
10. Орлюк О. П. Банківська система України: правові засади організації / О. П. Орлюк. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 239 с.
11. Основы банковского дела / под ред. А. Н. Мороза. – Киев : Изд. "Лібра", 2004. – 376 с.
12. Раєвська Т. Практичні підходи до оцінки ризиків у діяльності банків / Т. Раєвська // Вісник НБУ. – 2008. – № 2. – С. 28–29.

13.2. Додаткова

13. Алексєєв А. А. Модель оптимізації активно-пасивних операцій комерційного банку / А. А. Алексєєв // Фінанси України. – 2000. – № 8. – С. 123–130.

14. Антоновский Т. Р. Валютный рынок и валютное регулирование : учеб. пособ. / Т. Р. Антоновский, М. Б. Медведева, О. И. Павлов. – Москва : БЕК, 2008. – 476 с.

15. Блащук Ю. О. Становлення системи валютного контролю в Україні / Ю. О. Блащук // Фінанси України. – 2001. – № 4. – С. 132–141.

16. Вступ до банківської справи / за ред. М. І. Савлука. – Київ : Изд. Лібра, 1998. – 344 с.

17. Грошово-кредитна та банківська статистика // Бюлетень Національного банку України. – 2000. – № 12. – С. 58–144.

18. Савлук М. І. Банківська енциклопедія / М. І. Савлук. – Київ : Фірма "Ельтон", 1999. – 328 с.

13.3. Інформаційні ресурси

19. ЛигаБизнесИнформ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.liga.net.

20. Положення про порядок формування та використання резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Затв. Постановою Правління НБУ № 418 от 05.04.01. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

21. Про банки і банківську діяльність : Закон України: затв. Постановою Верховної Ради України № 2121-III від 11.01.2001 р. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

22. Про застосування Національним банком України до банків та інших фінансово-кредитних установ заходів впливу за порушення банківського законодавства : Постанова Правління Національного банку України № 215 від 26.05.2000 р. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

23. Про Національний банк України : Закон України: затв. Постановою Верховної Ради України № 679-14 від 30.05.1999 р. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

24. Про порядок створення і реєстрації комерційних банків : положення Національного банку України; затв. Постановою Правління НБУ № 281 від 21.08.2002 р. зі змінами та доповненнями. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

25. Результати фінансових показників грошово-кредитної та фінансової статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58127.

26. Сайт Верховної Ради України – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

27. Сайт Національного банку України – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

13.4. Методичне забезпечення

28. Методичні рекомендації до виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань з навчальної дисципліни "Банківська система" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" спеціалізації "Банківська справа" всіх форм навчання / Р. А. Єремейчук, Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 32 с.

29. Холодна Ю. Є. Банківська система : навч. посіб. / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 316 с.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Банківська система" за Національною рамкою кваліфікацій України

58

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Теоретичні засади організації банківської системи: сутність, принципи побудови, функції					
Визначати елементи банківської системи та їхню роль у економічному розвитку держави	Сутність поняття банківська система та особливості її виникнення і формування в Україні	Знання характеристик та елементів банківської системи у розрізі світової та вітчизняної банківської практики	Аналізувати, контролювати елементи банківської системи в нестабільній економіці	Вирішати проблемні ситуації в професійній діяльності, генерувати ідеї з урахуванням світового досвіду банківської діяльності	Використання в практичній діяльності банку наявних системних знань, здійснення дослідницької діяльності
Тема 2. Банки другого рівня як ключова складова банківської системи					
Визначати технологію здійснення та реалізації банківських операцій з обслуговування клієнтів	Особливості створення та реєстрації банків. Дієва практика та етапи здійснення банківських операцій	Знання сутності банку, особливостей практики здійснення активних та пасивних операцій банку	Вміти розміщати кошти в найбільш привабливі проєкти, відкривати клієнтські рахунки, проводити оцінювання кредитоспроможності позичальника	Здатність ефективно формувати стратегію кредитної політики банку, довести до клієнтів банку інформацію ефективного розміщення грошей	Використання в практичній діяльності технологій здійснення оцінювання кредитоспроможності позичальника, готовність до дії в ситуації невизначеності

Закінчення додатка А
Закінчення табл. А.1

59

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Центральний банк як перший рівень банківської системи					
Оцінювати та аналізувати вплив центрального банку на функціонування сучасної банківської системи	Поняття центрального банку, його основні функції та операції, особливості його політичної та економічної незалежності	Знання механізму роботи центрального банку та впровадження інструментів грошово-кредитної політики в монетарну політику держави	Вміти структурувати інструменти грошово-кредитної політики відповідно до макроекономічних показників економіки, аналізувати функції та операції центрального банку	Розв'язувати проблеми валютного регулювання та контролю, використовувати засоби генерації ідей формування стратегії впровадження індикаторів грошового ринку	Використання практичних знань в галузі роботи центрального банку та здійснення грошово-кредитної політики
Тема 4. Стабільність банківської системи					
Застосовувати методи антикризового управління банківською системою, здійснювати оцінювання стабільної роботи банку	Діагностувати банкрутство банку на початковому етапі діяльності	Знання показників фінансової стійкості банку, підходів до групування економічних нормативів згідно до методики НБУ	Розраховувати показники фінансової стійкості, платоспроможності та прибутковості банку	Здатність формулювати стратегію розвитку банку	Управління банківською діяльністю в сучасних умовах, впровадження в практичну діяльність
Тема 5. Банківська система в умовах глобалізації					
Визначати показники глобалізації банківської діяльності	Основні сфери міжнародного банківського бізнесу, особливості присутності іноземного капіталу в банківській сфері	Види ризиків банківської діяльності та засоби їхньої мінімізації	Здійснювати аналіз показників роботи банку, формувати спеціальні резервні фонди для мінімізації ризиків активної діяльності банку	Розв'язання проблемних ситуацій виникнення ризиків в банківській діяльності, генерування ідей ефективного банківського менеджменту	Управління ризиками банківської діяльності на мікро- та макрорівнях, здійснення дослідницької діяльності
Тема 6. Державне регулювання банківської системи					
Здійснювати фінансовий моніторинг банківської діяльності, визначати міжнародні стандарти банківської діяльності	Сутність поняття державного регулювання банківської діяльності	Особливості банківського регулювання та антимонопольна політика	Контролювати роботу банківських установ з питань фінансового моніторингу, наглядати за дотриманням законодавства	Донесення до фахівців інформації з питань антимонопольної політики в банківській сфері	Відповідність за прийняття рішень в умовах нестабільної економіки

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	12
5. Теми та плани семінарських занять.....	14
6. Теми практичних занять	15
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	18
7. Теми лабораторних занять.....	21
8. Самостійна робота.....	23
8.1. Індивідуальне науково-дослідне завдання	26
8.2. Контрольні запитання для самодіагностики	33
9. Індивідуально-консультативна робота	34
10. Методи навчання	35
11. Методи контролю	38
12. Розподіл балів, які отримують студенти	48
13. Рекомендована література.....	54
13.1. Основна	55
13.2. Додаткова	55
13.3. Інформаційні ресурси.....	56
13.4. Методичне забезпечення	57
Додатки.....	58

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"БАНКІВСЬКА СИСТЕМА"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Холодна** Юлія Євгеніївна

Відповідальний за видання *О. М. Колодізєв*

Редактор *В. Ю. Степаненко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2016 р. Поз. № 304 ЕВ. Обсяг 61 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*